

Европейски съюз

ИНВЕСТИЦИИ
В ХОРАТА

Оперативна програма "Административен
капацитет"

ТЪРГОВСКО-ПРОМИШЛЕНА ПАЛАТА - ТЪРГОВИЩЕ

ОПАК БЮДЖЕТНА ЛИНИЯ BG051PO002/07/2.3-01

ПРОЕКТ № 07-23-321-С | 04.02.2008 Г

**" АКТИВНО ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО ЗА УСПЕШНА И
ПРОЗРАЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ "**

Анализ на сектора на СГО в област Търговище . Правна рамка за взаимодействието между НПО и общинска и държавна

за дискуссионен форум

"Законодателство за не правителствения сектор"

Проучването на състоянието на НПО сектора в област Търговище се осъществява с подкрепата на ОПАК, съфинансирана от ЕСФ по проект "*АКТИВНО ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО ЗА УСПЕШНА И ПРОЗРАЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ*"

Целта на това изследване в рамките на дискуссионен форум "Законодателство за не правителствения сектор" е да бъдат анализирани НПО от областта , като се съпостави информацията от съдебния регистър и реално съществуващи и действащи НПО. Обследват се всички видове сдружения на гражданското общество. На тази основа ще се класифицират съобразно тяхната регистрация , основни направления на дейност, като се оцени и работа в партньорство с публичната администрация. Резултатите от проучването ще послужат за изготвянето на регистър на СГО в област Търговище, за разработването на учебни програми за укрепване капацитета на структурите на гражданското общество, за формулиране и реализация на политики в партньорство с местните власти. Наред с това, предоставяйки актуален поглед върху състоянието на неправителствения сектор в областта, докладът има за цел да улесни публични и граждански институции в техните инициативи за подобряване състоянието и конкурентноспособността на третия сектор в страната.

ПРАВНО РЕГЛАМЕНТИРАНЕ НА СГО

В широк смисъл под гражданско общество се разбира самоосъзнатостта и самоинициативата на гражданите на всяка отделна държава, които работят в полза на своя обществен интерес. В свободното гражданско общество действат освободени от държавна опека организации на гражданите, изразяващи техните

интереси. Същевременно обаче държавата запазва за себе си само най-главните функции, като предоставя на гражданското общество възможността да се саморегулира. Процесът на самоорганизиране на обществото е свързано със създаването на различни видове сдружения, които обединяват неговите усилия срещу всяко посегателство върху свободата и независимостта, от страна на държавата. Юридическото равенство е основание за създаване на гражданско общество, защото защитава личността и гарантира нейните права.

Организациите с нестопанска цел в България не са изолирано явление. Тенденциите в световен мащаб показват, че страните от цял свят са заинтересовани от съществуването на силен, дееспособен и независим сектор от организации, които да са в полза за обществото и да гарантират неговите права и свободи. Условието и предпоставките за формирането на неправителствени организации са от социално, политическо и икономическо естество. Предпоставките и причините, които поражда съществуването и функционирането на юридическите лица с нестопанска дейност във всяко общество, са именно създаването на ефективни формирования с идеална цел. Те представляват реалното проявление на свободата на сдружаване и свободата на изразяване на мнение, регламентирани в международните договори и в Конституцията на Република България като основни човешки права. Създаването на благоприятна правна рамка за неправителствените организации е една от най-важните предпоставки за съществуването на жизнено и активно гражданско общество.

От една страна, неправителствените организации съдействат за повишаването на образователното, културното и нравственото ниво на обществото. От друга страна, те като самостоятелни субекти, отделени от държавата, имат възможност за наблюдение и критично отношение към действията на държавните органи, които не са в полза на обществото. Тяхната дейност служи като своеобразен мост между обществените интереси и целите на държавните институции.

На нуждата от съвременна правна уредба за този вид юридически лица бе прието от 38-то НС - Закон за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ), влязъл в сила на 01.01.2001 год.

Съгласно посочения закон за юридически лица с нестопанска цел се считат всички правни субекти, които се създават по ред, определен в ЗЮЛНЦ, за да развият своята основна дейност в онези сфери на социалния живот, в които не се създават пряко материални блага.

Възможните цели на дейност в полза на обществото на юридическите лица са изброени в чл. 38, ал. 1 от ЗЮЛНЦ. Те са:

1. развитието и утвърждаването на духовните ценности, гражданското общество, здравеопазването, образованието, науката, културата, техниката, технологиите или физическата култура;
2. подпомагането на социално слабите, на инвалидите или лицата, нуждаещи се от грижи;
3. подпомагането на социалната интеграция и личностната реализация;
4. защитата на човешките права или на околната среда.

Въз основа на чл. 38, ал. 1, т. 2 се създават социални предприятия, които представляват особен вид общественно полезна дейност на ЮЛНЦ. Тази дейност има изразен социален ефект спрямо лица от уязвими групи и е насочена към подобряване на жизненото им равнище, осигуряване на заетост, предоставяне на услуги и/или други форми на пряка подкрепа с цел насърчаване на тяхното равностойно включване в обществото

Подобен вид неправителствена организация с идеални цели е **Фондацията**. Тя представлява неправителствена организация без членове, на което гражданскоправните субекти, които го създават, предоставят имущество и определят нестопанските цели, за които тя следва да се използва. Нейната общественополезна дейност е насочена към най-различни сфери на социалния живот. Някои от задачите на фондацията са:

- ❖ Издирване и подпомагане на творчески проекти;
- ❖ Предоставяне на финансова помощ на професионално-творчески сдружения или независими проекти, учебни заведения, специализирани извънучилищни звена и научни организации за изграждане или обзавеждане на читалища, библиотеки, лаборатории, кабинети, технологични центрове и други за нуждите на младежкото творчество, образование и креативност;
- ❖ Финансова помощ за провеждането на фестивали, олимпиади, концерти, театрални постановки, състезания, конкурси, изложби, школи, семинари, кръгли маси, конференции и симпозиуми;
- ❖ Учредяването на награди и стипендии;
- ❖ Финансова помощ при издаването на книги, на радио и телевизионни предавания, музика и др.

Фондацията, като юридическо лице с нестопанска цел, извършва всякаква друга дейност, не забранена от закона за постигане на целта за подпомагане на обществото. Редът за осъществяване на общественополезната дейност, подборът на лицата и начинът на тяхното подпомагане се уреждат с вътрешните правила на Фондацията.

Законът за юридическите лица с нестопанска цел доказва своите достойнства като основен устройствен нормативен акт, регламентиращ юридическите лица с нестопанска цел за общественополезна дейност.

Наред със сдруженията и фондациите, съществуват и **три вида нестопански организации, условно наричани „специални“**:

1. Създадени въз основа на специален закон, който им предписва специални правила, допълващи се към общите, предвидени в ЗЮЛНЦ и с разлики в структурата на съответния вид юридическо лице, например **читалищата**;
2. Създадени въз основа на самостоятелен закон, като например **Българския Червен Кръст**.
3. Чиято структура и устройство са определени в разпоредбите на други закони, въпреки че се създават на базата на режима предвиден в ЗЮЛНЦ СА **спортните клубове**.

При извършване на дейността си юридическите лица с нестопанска цел следват правната регламентация на тази дейност в съответния закон. Така например **стопанската дейност на ЮЛНЦ се подчинява на реда и условията, определени със съответните видове нормативни актове, регулиращи отделните видове стопанска дейност – Търговски закон, Закон за задълженията и договорите и др.** Режимът на данъчно облагане на ЮЛНЦ е уреден в данъчното законодателство.

Договорите от Маастрихт и Амстердам на Европейската общност разширяват значително полето за действие на социалните партньори, като им дават право не само да преговарят и сключват рамкови споразумения, но и да изискват **приложението и спазването на законодателството на Европейската общност. Социалният диалог трябва да се разглежда като интегрална част от институционалната и правната рамка на ЕС**, защото изискванията за консултации със социалните партньори могат да се намерят в множество Европейски Директиви, както и изискването за участието на социалните партньори в работата на европейските институции.

Реализирането на настоящия проект за стимулиране на социалния диалог е важен фактор в процеса на присъединяване към ЕС, защото:

- ще подпомогне институционалното развитие на органите за социален диалог в региона;
- ще осигури необходимите условия за тяхното пълноценно функциониране;
- ще обучи и повиши информираността на представителите на работници, работодатели и местни власти относно българското и европейското законодателство;
- ще приложи полезни практики от други страни в Европа.

Не на последно място, чрез реализацията на настоящия проект ще се развият и междусекторни партньорства между НПО, публични институции и бизнес организации

В този смисъл стимулирането на **социалния диалог на регионално ниво** има за свой основен приоритет подпомагане ефективното приложение на европейското законодателство по проблемите на социалния диалог , използване и прилагане по отношение на социалния диалог на успешни практики и дейности за решаване на социални конфликти и противоречия, каквито са омбудсман и обществените съвети.

Чрез реализацията на проекта, ще се укрепи допълнително капацитета и стабилността на участващите организации - партньори и асоциирани партньори, ще се повиши и поддържа тяхното ниво на знания и опит в конкретни области от правото на ЕО, свързани със социалната политика и социалния диалог.

Подобряване на подходите и повишаване нивото на влияние на гражданското общество върху вземането на решения във връзка с осъществяване и развитие на институцията на социалния диалог на местно и регионално ниво. Ролята на социалния диалог в страните от Централна и Източна Европа се очертава като много важна, особено в светлината на предизвикателствата, с които се сблъскват тези страни и конкретно България като новчлен на ЕС. Тези предизвикателства са

индустриалното преструктуриране, приватизацията, трудовото законодателство, формирането на политика по отношение на трудовия пазар и социалната защита.

През последното десетилетие в България бяха предприети множество мерки за полагане на основите на свободата на сдружаване, на правото на колективно договаряне, за реформа на правната рамка, за създаване на институции за социален диалог. Институциите за социален диалог са предпоставка за провеждане на важни форуми за обсъждане на социалните и икономически политики между представители на местната власт, на работниците и на работодателите.

В същото време обаче значимостта на социалния диалог като инструмент за участие и реализация на фундаменталните принципи и права по отношение на трудовата заетост и на консесусното разработване на социалните и икономически политики не се разбира, прилага и приема адекватно както в страната, така и в отделните региони като Търговищка област. Все още са налице значителни **проблеми, които пречат на нормалното функциониране и развитие на гражданското общество и социалния диалог в Търговишки регион**, като например:

- недостатъчно опит в провеждането на социалния диалог;
- неефективност в работата на институциите и органите на социалния диалог там, където ги има;
- организационни слабости на социалните партньори (местни власти, работодатели, синдикати, НПО);
- недостатъчно познаване на бързо променящата се правната рамка;
- липса на нормални материални условия, информационна база и организационна форма за работа на органите на социалния диалог.

СХЕМА ЗА СТРУКТУРАТА и РЕАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНИЯ ДИАЛОГ В НАЦИОНАЛЕН И РЕГИОНАЛЕН АСПЕКТ

На основата на казаното дотук стигаме до извода, че потребностите по отношение на социалния диалог и неговото активизиране и стимулиране както в България, така и конкретно в Търговишки регион са налице и са **насочени в следните направления**:

- консолидиране на структурите на работодатели, работници и местни власти на регионално ниво в аспекта на социалния диалог;
- обучение и подготовка на социалните партньори за прилагане на Европейската Директива за Европейските работни съвети и на други компоненти на правната и институционална рамка на Европейската Общност по отношение на социалния диалог;
- обучение на социалните партньори и членовете на органите за социален диалог по колективно трудово договаряне, неговите методи и съдържание;
- необходимост от удобен достъп до цялостната и актуална нормативна информация по националното и европейско законодателство, свързано със

социалния

диалог;

- използване и прилагане на други успешни практики и форми за решаване на социални конфликти като омбудсман и обществени съвети;
- осигуряване на достатъчни и нормални условия за работа и функциониране на регионалните органи за социален диалог.

За да функционира активно и пълноценно гражданското общество и неговите сдружения е от особена важност да познаваме състояние на СГО в област Търговище.

Като начало на реализация на проекта започнахме с изясняване на юридическата регистрация на субектите в областта. Договорихме изгонването на справки за всеки регистриран субект като неправителствена организация на територията на областта от информационна система „Делфи”, която води този съдебен регистър.

Разделение на СГО за област Търговище съгласно информация от система „Делфи”

Вид на организацията	Област Търговище		В обществена полза
НПО	140 бр.	30,2%	116
Настоятелства	26 бр.	5,6%	26
Спортни организации	106 бр.	22,9%	97
Читалища	130 бр.	28%	130
Фондации	24 бр.	5,1%	20
Сдружения на работодатели и браншови организации	38 бр.	8,2%	30
общо	465 броя	100%	419 /90%/

**Разделение на СГО за общини:
Търговище, Попово, Омуртаг, Антоново, Опака**

Вид на организацията	Брой					В обществена полза					В частна полза				
	Т	П	О	А	Оп	Т	П	О	А	Оп	Т	П	О	А	Оп
НПО	93	28	12	5	2	75	24	10	5	2	18	6	1	-	-
Настоятелства	11	5	4	2	4	11	5	4	2	4	-	-	-	-	-
Спортни организации	67	21	7	4	7	60	19	7	4	7	7	2	-	-	-
Читалища	51	34	28	11	6	51	34	28	11	6	-	-	-	-	-
Фондации	17	7	-	1	-	13	6	-	1	-	3	1	-	-	-
Сдружения на работодатели и браншови организации	30	4	4	-	-	25	3	2	-	-	5			-	-

Към 31 декември 2007 г. регистрираните НПО в България по Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ) са **26 696**, от които 83% са сдружения, 17% -фондации.

Резултатите получени от Търговския регистър, разкриват сходни данни за организационния профил на гражданските структури от Търговищка област – 94,6 % са регистрирани като сдружения и само 5,4 % са фондации. А като цяло от СГО в областта 28 % са читалищата . В обществена полза са регистрирани 90% от субектите.

Разбира се, причините за това сдружението да е по-разпространената правно-организационна форма на НПО в страната могат да бъдат субективни и обективни . Преобладаващото присъстват млади НПО , които въпреки кратката си история притежават известен проектен опит, често в разнообразни форми, но финансиран предимно от донорски организации.

Предстои тези респонденти да се проучат персонално и да се съпостави картината по регистрация и в действителност активност на наличните СГО в областта.

При проучването ще търсим отговор на :

- 1) Ефективност на медийна политика и умения за представяне на ясна и достъпна за обществеността информация за дейността на НПО;
- 2) Наличие на публичност на работещите в НПО - образа на нестопанските организации - персонализация, която да ги доближи до гражданите.
- 3) НПО умеят ли да представят информация по собствена инициатива, отколкото да я предоставят при запитване от страна на медиите, което възпрепятства двустранния комуникационен процес между двете институции
- 4) Има ли ясна самоличност и положителен имидж на сектора, чрез който той да привлича масовата подкрепа на обществеността.
- 5) Къде се позиционира НПО ? Къде се търси мястото - там, където считат, че ще имат полза или в обществото като цяло. Какъв е имиджа на гражданския сектор в страната, има ли институционално затворени, отдалечени от гражданите, финансово зависими от външни и държавни институции, търсещи все още ясна самоличност и реални функции в обществения живот.

Резултатите от анкетните карти ще покажат и изяснят констатирани характеристики и заявените потребности на НПО от региона.

Анкетирането се извършва от анкетъори, в същото време се провеждат срещи и събиране на мнението по следните 6 въпроси:

1. Каква е сферата на дейност на неправителствените организации, които познавате?
2. Как се финансират?
3. От тези НПО, които познавате какви връзки и партньорски инициативи поддържат с други сродни организации и публични организации?
4. Поддържат ли връзки с международни организации?
5. Какво е вашето мнение като цяло от сектора?
6. Какви са според вас нуждите от обучения и укрепване на капацитета на организациите?

При провеждане на анкетиранието ще получим информация за кадровата обезпеченост на НПО от региона

Към настоящия момент има закономерната обвързаност между дългогодишни НПО и наети лица. Значителна част от ангажираните в неправителствения сектор са жени, което еднородно се обяснява с ограничените възможности за задоволителни доходи, които е много по-вероятно да се генерират в частния сектор. Работещи на граждански договори за НПО са два пъти повече от тези на трудов договор.

Наред с кадровата обезпеченост данните за наличието/отсъствието на собствени интернет-страници също би могло да се разглежда като критерий за активност на НПО от ЮЦРП. Познаването на и работата със съвременни информационни и комуникационни технологии е предпоставка за адекватно и успешно включване на организациите в активното гражданско общество в страната и чужбина.

Друг съществен показател за активността на НПО от целевия район би могъл да се възприеме критерият „членство в национални и международни организации”.

Все още съществуващото разделение на малки и големи организации, обаче, се явява сериозна пречка пред местни НПО за включване в партньорски инициативи с национални и особено международни институции. По наблюдение на повечето от по-малките организации нямат изградени механизми за това. Такива се наблюдават в работата на големите организации с дълга история, за чието развитие може да се каже че е устойчиво. Като в повечето случаи съвместните дейности са в рамките на конкретни проекти.

Най-често те са били формирани при кандидатстването по проекти, където има изискване за такова партньорство. Големите организации като БТПП и БСК от години са членове на международни организации. Връзките на НПО в малките градове и селата (предимно читалища) с международни организации са силно ограничени и може да се каже, че ако има такива те са създадени най-вече в рамките на някой фестивал, в който са участвали представители на читалищата. След изложените данни дотук за правно-организационната форма, информационната и кадрова обезпеченост на НПО неизменно изниква въпросът в кои сфери на дейност функционират активните граждански организации от целевия район.

Сфери на дейност на активни НПО от област Търговище

Вид на организацията	Област Търговище	Търгов ище	Поп ово	Омур таг	Антон ово	Опака
НПО	140 бр.	93	28	12	5	2
Настоятелства	26 бр	11	5	4	2	4
Спортни организации	106 бр.	67	21	7	4	7
Читалища	130 бр.	51	34	28	11	6
Фондации	24 бр.	17	7	-	1	-
Сдружения на работодатели и браншови организации	38 бр.	30	6	2	-	-

Групираните като НПО се разпределят:

Вид на дейността на организацията	Област Търговище	Търгов ище	Поп ово	Омур таг	Антон ово	Опака
Гражданско общество, регионално и местно развитие и самоуправление	43	16	17	5	3	2
Младежки организации	11	4	3	3	1	-
Ред с сигурност	1	1	-	-	-	-
Сдружения за развитие културата на малцинствата	9	9	-	-	-	-
Сдружения за подпомагане на социално слаби лица, възрастни хора и хора с увреждания	14	14	-	-	-	-
Сдружения на работещи в здравеопазването и по здравни проблеми организации	15	12		3	-	-
За приятелство с народите	6	6	-	-	-	-
Екология	3	3	-	-	-	-
Сфера на културата,	18	13	4	1	-	-

изкуството, историческо наследство						
Сфера на образованието	4	4	-	-	-	-
ЛРД	5	2	1	1	1	-
СБА и автомобилизъм	4	3	1	-	-	-
Туризм	4	2	2	-	-	-
Сдружения на жените	4	4	-	-	-	-
общо	140	93	28	12	5	2

Неизменна част от анализа на състоянието на НПО сектора в областта представляват данните за териториално-административните единици, в които гражданските структури извършват своите дейности. Делът на организациите, работещи на ниво община, е най-голям – 60%, следван от този на ниво област – 24%, цялата страна като териториален обхват на действие 14% и на последно място с 2% се обособява групата респонденти, които извършват дейности на ниво район за планиране. Наблюдава се известна закономерност между годината на регистрация на НПО и териториалния обхват на функциониране – регистрирани в периода 2005-2008 г. – 17%, изпълняват своите дейности на ниво община или населено място.

На територията на областта се намират 161 регистрирани читалища. Те са духовни и културни средища, които съхраняват уникалното наследство .

По-голяма част от ползват сгради, които са публична общинска собственост. Някои читалища са претърпели частичен, а други основен ремонт и обновяване.

Читалищата формират собствени бюджети , като набират средства от следните източници : чл.внос, дарения, наеми, културно-просветна дейност, субсидия от държавния и общински бюджет, проекти.

Като библиотечно и информационно обслужване всички читалища от региона поддържат общообразователни библиотеки.

Градските читалища притежават съвременна компютърна техника, но такава липсва в НЧ в селските райони.

Читалищата поддържат добри взаимоотношения с местната администрация, с неправителствени организации и бизнеса.

Най-силната страна на читалищата в Търговищка област е тяхната културна дейност и художествено – творчески изяви. Повечето от тях поддържат активен целогодишен културен календар.

Читалищата извършват също различни административни и информационно-консултантски услуги на населението. Част от тях имат опит в осъществяването на инициативи на местно равнище

Значителен е броят на спортните организации 106, които изпълняват дейности в развитието на различни спортове, но почти 50% са свързани с футбола. Тук също се наблюдават пед специфики в работата и хормиране на финансирането..

Териториален обхват на дейностите на активни НПО

От всички изложени данни дотук би могъл да се очертае следния организационен профил на НПО от областта: сравнително млади организации с ограничен човешки ресурс, функциониращи на ниво община предимно в сферите местно развитие, социални и младежки дейности, екология, туризъм и образование и с активна ориентация към включване в национални и международни партньорски мрежи.

След 1989 г. неправителственият сектор в България преминава през различни периоди на развитие, но до ден днешен не успява да се наложи като стратегически, влиятелен и устойчив участник в обществените процеси в страната. Фактори, които **възпрепятстват** устойчивостта на третия сектор в страната:

- Съществуването на НПО сектора е на проектен принцип и е силно зависимо от чуждестранни донори

- Притежава ситуативен профил и предмет на дейност, неструктуриран е и разкъсан, лишен от смислени връзки и начини за вътрешна комуникация; наличие на логистични дефицити, нестабилен организационен капацитет, което често води до разминаване на обществените и граждански приоритети с тези на НПО като следствие от неумението им за идентифициране на проблемите в обществото

- Липса на ясни измерители на ефективността от дейността на НПО. Информационните дефицити за и слабият обществен ефект от дейността на НПО формират мнението, че секторът е затворен за обществеността и работи основно в собствен интерес; липса на обща политика и поведение и отсъствие на информационна стратегия на НПО за изграждане на позитивен образ; необходимост от подобряване на обществения имидж на сектор

- Неумение на българските НПО да овластят чрез своите ресурси обикновените граждани и местните общности

Практики за партньорство и работа с местните власти

Като цяло партньорствата между гражданското общество и властта се развиват все още на проектен принцип, изградени преди всичко върху опортюнистични цели за усвояване на налични финансови ресурси от международни или държавни фондове. В други случаи, партньорски инициативи между НПО и местни власти намират реализация благодарение на лични контакти между лидери от двата сектора. Спорадичният характер на това партньорство се подсилва и от констатацията, че на практика в България организираното гражданско общество не е включено ефективно в процеса на консултации, предхождащ вземането на

конкретни политически решения на национално и местно ниво . Обнадеждаващи обаче са фактите, че първите стъпки към създаването на дългосрочно и взаимноизгодно партньорство между публичната администрация и неправителствения сектор са вече направени.

Наличните партньорски практики между респондентите и публичната могат да се обособят в две групи:

- 1 1) Области на партньорство с местната администрация;
- 2 и
- 3 2) Участие в консултативни органи.

Области на партньорство с местната администрация

Областите на сътрудничество формално ги разделяме в следните групи:

- Разработване и актуализиране на общински/областни планове/стратегии за развитие - участват в процесите по планиране на местното развитие, като някои от организациите разработват и актуализират секторни програмни документи, подпомагат организирането на срещи и дискусии по актуализация на общинския план за развитие (ОПР), инициират такава актуализация, внасяйки конкретни предложения, разработват календарен план съвместно с общинската администрация, участват в обществен съвет по проблематика, съответстваща на дейността на НПО, участват в работни срещи по разработване на нормативни документи.

- Бюджетен процес – Открояват се следните специфични роли, които НПО изпълняват: подготовка на ежегоден проектобюджет за конкретна местна дейност, който се включва в общинския годишен бюджет, извършване на аналитична експертна работа с данни, събирани и предоставяни от общината, участие в комисия за разпределяне на държавна субсидия за делегирана дейност, внасяне на предложения за разходване на субсидии по определени дейности.

- Допитвания по въпроси от местно значение – организиране на обществен процес за набелязване на основните проблеми в общината, провеждане на анкетни проучвания за специфични потребности на определени групи от граждани и за ползата от реализирани проекти в населеното място, организиране на обществено обсъждане за изграждане на завод за преработка на биомаса, за възстановяване на стратегически за населеното място мост, сформирание на обществен съвет към общината за обсъждане на обществено значими теми.

- Социални услуги – доставчици на социални услуги за местното население, или действат като медиатори между потребителите и доставчиците на тези услуги, изпълнявайки също така конкретни проекти за подобряване на социалната инфраструктура.

- Други – сфери на партньорство с местната администрация, различни от гореизброените - реализирани съвместни проекти с общината, обхващащи широк диапазон от дейности. Биха могли да се обобщят следните партньорски инициативи: провеждане на археологически разкопки, изграждане на телецентрове, информационно обслужване, организиране на срещи между бизнеса, студенти и администрацията с цел набелязване на механизми за задържане на младите в общността.

Участие в консултативни органи

Гражданското общество в България все още не е включено ефективно в процеса на консултации, предхождащ вземането на конкретни политически решения. Това до голяма степен продължава да поддържа обществена представа за неправителствения сектор като реактивен (тоест неактивни и странични слушатели), а не проактивен (Отворено общество: „Анализ и описание на успешни модели за участие на НПО от новите страни членки в процеса на вземане на решения на европейско ниво”). Като особено слаба се преценява степента на организираност на сектора за представяне на интересите и лобиране във връзка със обществено значими теми пред държавните власти (ПРООН: „Партньорства в неправителствения сектор”). Разбира се, участието на НПО в процеса на формиране на политики и в последствие – при наблюдението на ефективното изпълнение и прилагане на тези политики не може да се случи без волята и подкрепата на публичните власти. Обнадеждаващ е фактът, че в повечето общински/областни планове/стратегии за развитие се регламентира участието на НПО в консултативни органи, базирайки се върху Закона за регионалното развитие. Допълнителна и изчерпателна информация по тази проблематика може да се намери в изследването на ФРМС „Възможностите за нестопанските организации и коалициите от застъпнически организации в процеса на формиране и прилагане на националните политики за изпълнението на оперативните програми 2007 – 2013 г.”, 2007 г.). Преглед на законодателните възможности и пречки за участието на НПО във формирането на национални и местни политики е представен в анализа на ФРМС „Правна рамка за участие на гражданските организации в управлението. Примерни модели. Изводи и препоръки.”, 2008 г., изготвен от екип от експерти от ПАЦЕП.

ОБЩИ ОЦЕНКИ ЗА НПО

- Българските граждани все още не са наясно с основната същност на гражданското общество и мисията на НПО. Това им пречи да разберат и оценят напълно мястото на тези организации в обществото, да различат резултата от техните усилия и да ги почувстват изразители на собствените си граждански интереси.
- Общото неразбиране на особеностите и същността на неправителствените организации е свързано и с трудностите за формулиране на обществения интерес и синхронизирането му с интересите на отделни групи от населението. Типичен пример за това са случаите, когато организациите за защита и подпомагане на малцинствените и групи в неравностойно положение постигат целите си за отстояване на интересите им. Тогава

тяхната дейност се приема като насочена срещу общия интерес и те носят негативните последици от общественото неодобрение.

- Съществува не само непознаване, но и не оценяване на дейностите и работата на НПО. Силно изразена е тенденцията на регионално ниво те да се възприемат като организации, работещи в интерес на своите дейци, които се определят като работещи основно в частния си и личен интерес. Това провокира подценяване на техните резултати или негативни реакции.
- Представителите на медиите декларират позитивно и доброжелателно отношение към темите на НПО и готовност за тяхното отразяване. Като мотив за това се определя желанието за информационно обогатяване и разнообразяване на съдържанието на медията им.

SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ

1. Наличие, традиции, натрупване на опит

Като основно постижение на гражданското общество се определя фактът на съществуване на не правителствен сектор в страната. Независимо от проблемите, които съществуват в работата и присъствието на НПО активната част от населението осъзнава тяхното обществено присъствие. Като позитив се оценява фактът, че въпреки проблемите при формирането на гражданско общество, вече съществува кръг от организации, които се отличават със стабилно развитие и устойчивост. Те се развиват и в посоката на специализиране и създаване на мрежи между тях, които им дават повече възможности за реализация и за постигане на значим обществен ефект.

2. Кадрови потенциал

Като постижение се оценява, че в годините на формиране и развитие на гражданския сектор като естествен процес и като резултат от усилията за обучение и институционално изграждане се формира кадрови потенциал, който успешно развива НПО организациите не само като мениджмънт, но и на експертно ниво.

3. Опит в контакти и сътрудничество с чужди организации и институции, умения за работа по международни проекти и по съвременни стандарти.

Създаването на кадрови потенциал, който е обучен да печели и осъществява проекти в сътрудничество с други организации както в страната, така и в международно партньорство го превръща в ресурс при изграждането на държавните институции и бизнеса. Този процес на кадрово преливане не само помага на държавните институции и бизнеса, но и улеснява впоследствие връзките им и ефективната работа с институциите на гражданското общество. Така са създадени вторични мрежи на отношения между не правителствения и другите сектори на обществото.

4. Успехи в работата по конкретни теми и с определени групи

Установяване на НПО и изграждане на инфраструктура от организации, които са изразител на интересите на гражданското общество дава добри резултати в конкретни области и в работата с определени целеви групи. Значителна част от тях удовлетворява потребности на гражданското общество в отдалечени региони на страната. НПО са в основата на отварянето на местната власт, не само по отношение на държавната администрация на национално ниво. Местните власти също се отварят, благодарение на усилията на НПО към партньорството с тях.

5. Наличие на опит в работата с медиите и създаване на реални практики на контакт с медиите

Реално и активно работещите НПО използват практиката на представяне резултата от своите проекти на пресконференции и за публикуване от национални и регионални медии. Създадена е устойчивост в работата на тези организации с медиите. В някои от случаите медии са партньори на НПО в процеса на реализиране на техните проекти.

СЛАБИ СТРАНИ НА НПО

1. Недостатъчно познаване на същността, мисията и принципите на действие и съществуване сред основни групи от гражданското общество

Недостатъчен интерес и активност на гражданите както от дейността, така и от резултатите в работата на НПО. Без допълнителни обяснения по същностни и базисни принципи на гражданския сектор, той не може да привлече вниманието на гражданите и да провокира техния интерес и готовност за включване. Информационните дефицити относно НПО се отнасят и до личностите, които работят в тях. Липсата на публичност на работещите в НПО се възприема като отказ от публичност и лишава образа на нестопанските организации от персонализация, която да го доближи до гражданите. Участниците в проучването и дори журналистите трудно посочват имена на хора, които работят в НПО.

2. Наличие на поредица от грешни и негативни представи за гражданския сектор като цяло, и за НПО.

Натрупването на негативни представи за НПО, свързани със спекулации с мисията и същността на НПО в миналото все още не е преодоляно. За това по обща констатация терминът “фондация” носи силно негативен смисъл, който се приписва като стереотип на сектора като цяло.

Според представителите на НПО съществуват поредица от грешни представи за тяхната дейност и мисия. Пример за това е съществуващият стереотип на мислене у гражданите, че не стопанските организации са създадени, за да дават пари, а не да взимат. Това е омагьосан кръг- очаква се от НПО да финансират, а няма съзнание, че трябва да се участва в тяхната дейност.

3. Липса на прозрачност и ясни принципи във финансирането на НПО

Съществува убеденост, че много от НПО в страната са структури, чрез които или се заобикалят данъчните закони в конкретен частен интерес, или се усвояват неправомерно средства от международни или новите европейски фондове.

Тази негативна оценка се обяснява със следните основни аргументи:

- Непрозрачност на източниците, принципите и механизмите на финансиране на НПО
- Ограничената познатост на основните донори и принципите, по които се определят спечелилите организации, създава впечатление, че има нередности при финансирането и определянето на спечелилите проекти. Допълнително доказателство за това явление, се открива в съществуването на кръг от определени НПО, които постоянно печелят финансиране, а нови организации не успяват да стигнат до него.
- Наличие на корупционни практики при финансирането на проектите

4. Разминаване на обществените и граждански приоритети с тези на НПО.

Неумение да се идентифицират реални обществени проблеми.

Това води до отдалечаване на НПО от гражданите и от резултати с широка обществена значимост. Това се дължи на неумение на идентифициране на проблемите в обществото, които могат да бъдат решени от НПО. Силната зависимост от външно финансиране на НПО в България също провокира този дисбаланс, защото според участниците то се дава с оглед на външните, а не на вътрешните за обществото приоритети. Неумение да се идентифицират реалните проблеми води и до трудности в контакта с целевите групи и изместване на приоритетите. Най-често посочван пример за това е акцентът в работата с малцинствените общности, който в определени региони поставя в неравностойно положение българите. Разминаването в приоритетите води до отдалечаване на НПО от гражданите и определени групи и засилва негативните нагласи и оценки към тях.

5. Силна зависимост от външното финансиране и ниска активност при търсене на вътрешни финансови източници

Външното финансиране като основен източник за българските НПО предопределя наличието на диспропорции в развитието на сектора. Освен че се отразява на общото структуриране, то създава известна ленивост у НПО за разгръщане на собствената им инициатива за работа и търсене на други източници на финансиране. Пример за това е реакцията на екологичните НПО в столицата, по време на кризата с боклука. Тогава те не реагираха (въпреки, че основната част от тях са обучавани за разрешаване на конфликти) защото нямаше осигурено финансиране на такива дейности

6. Институционална затвореност на НПО

Информационните дефицити за дейността и обществения ефект от дейността на НПО формира мнението, че те са се затворили за обществеността и работят основно в собствен интерес.

7. Липса на ефективни и ясни измерители на ефективността от дейността на НПО

Констатира се липса на работещи критерии за ефективност на дейността на НПО. Констатира се, че всички проекти в крайна сметка се обявяват за успешни и няма случаи, когато проект е бил оценяват като неуспешен. Липсата на обективни измерители за оценка на обществения ефект от работата на НПО създава условия за формализъм в дейността и отдалечаването на НПО от целевите групи и обществото като цяло. Въпреки, че системата на външно финансиране изисква отчет и оценка по всеки проект, тя не е предмет на обществено представяне и групите, към които е насочена дейността не са информирани за тези критерии. Това прави цялата дейност в голяма степен анонимна или недостатъчно добре позната на обществото.

8. Слаб обществен ефект от съществуването и дейността на НПО

Представителите на НПО и журналистите, които бяха обхванати в проучването, констатира, че НПО все още не се оценяват като ефективен обществен фактор, който има реално влияние при решаването на значими обществени проблеми. Това е отражение на проблемите и слабостите в общественото присъствие на НПО. Също така тази слаба обществена ефективност е и фактор, който вторично засилва негативните черти в обществения образ на НПО.

9. Липса на обща политика и поведение на нестопанския сектор, отсъствие на информационна стратегия на НПО за изграждане на позитивен образ на НПО

Публичното прояви на отделните НПО постигат конкретен ефект и не допринасят целенасочено за създаване на общ секторен имидж. Постиженията на отделните НПО не носят позитиви на имиджа на сектора. Липсата на организация, която да е общ изразител на интересите на НПО в страната прави процеса на ефективното им обществено присъствие стихийен и влияещ се от странични фактори.

В изразените от участниците в проучването мнения може да се идентифицира потребността за създаване на такава форма на организация, която да се грижи за налагане на публичния образ на НПО сектора и целенасочено и в рамките на определена стратегия да работи за неговия позитивен образ

10. Неефективна медийна политика и недостатъчно умения за представяне на ясна и достъпна за обществеността информация за дейността на НПО

Слабостите в това отношение се диагностицират от две страни:

От едната медийните констатира, че представителите на НПО не умеят да представят по значим за обществото начин и форма своята дейност и резултати.

От друга страна НПО дейците критично оценяват възможностите на журналистите(главно от регионалните медии) да разбират същността на информацията, която им се предоставя и да я предоставят по начин, по който публиката да разбере нейната същност. Констатира се, че НПО имат повече умения да представят информация по собствена инициатива, отколкото да я предоставят

при запитване от страна на медиите. Това възпрепятства двустранния комуникационен процес между НПО и медии.

ВЪЗМОЖНОСТИ

1. Засилване на НПО и развитие на сектора чрез усвояване на средства по линия на европейските фондове . Това ще даде възможност за разширяване на връзките на българските НПО с европейски и усвояване на техните стандарти и критерии.
2. Стабилизиране на не правителствения сектор и устойчивост на развитие на организациите чрез оптимизиране на дейностите и проектите им. Ограничаването броя на НПО за сметка на тяхното ефективно обществено присъствие ще увеличи тяхната популярност, ще даде възможност те да бъдат ясно идентифицирани от обществеността и ще помогне за изграждането на позитивния им имидж.
3. Промяна в законодателството и данъчните преференции за дарителите, които да стимулират и помогнат за разширяване на вътрешното финансиране.
4. Развитие на гражданското общество и осъзнаване потребността от активни и ефективни граждански организации. Въвеждане на практиките на граждански контрол върху дейността на НПО и стимулирането търсене на активна обществена подкрепа.
5. Провеждане на ефективни обществени кампании, които да увеличават информираността на гражданите за същността и мисията на НПО и възможностите, чрез които могат да повлияят при решаване на значими обществени въпроси. Нова информационна и PR стратегия, която да изгражда общ имидж на гражданския сектор и неговите институции.

ЗАПЛАХИ

1. Намаляване на външното финансиране за българските НПО. То ще се отрази на активността на част от НПО и ще доведе до ограничаване и прекратяване на дейността на част от тях. Така част от регистрираните НПО вероятно ще прекратят дейността си.
2. Ограничаването на източниците на външно финансиране може да засили конкуренцията за достъп до тях и да разшири и разнообрази корупционните практики.

3. Процесът на намаляване броя на НПО може да създаде усещане за криза в не правителствения сектор, защото ще остави без преки ангажименти част от работещите в него. Това би могло да подкопае доверието в НПО и възможностите им за ефективно обществено присъствие.
4. Изтичане на кадри от НПО към бизнеса и държавната администрация, където те да потърсят възможности за развитие и така НПО да бъдат лишени от най-опитните си и специализирани дейци.
5. Гражданска апатия, която да се развие като отговор на липсата на ясни успехи и ефективно участие на гражданските организации при решаване на проблемите на гражданското общество както на национално, така и на регионално ниво. Тя ще се отрази на готовността за включване в граждански инициативи и кампании за набиране на средства.
6. Икономическа криза или срив в доходите на гражданите, които да доведат до отдръпване от доброволчески акции и да ограничат възможностите за вътрешно финансиране.

Държавата подпомага гражданското общество като го включва в дейността на държавните органи и осигурява трибуна, за да се чуе мнението на хората и го вземе предвид в процеса на управление.

Това държавно отношение се реализира като държавата:

- насърчава участието на различни организации, групи и етнически общности в процесите на вземане на решения на централно и местно равнище;
- разработва стратегии за по-ефикасно управление на социалните и икономически процеси;
- укрепва диалога между гражданското общество, правителството и бизнес сектора;
- предлага демократично разрешаване на конфликти чрез института на омбудсмана, извънсъдебно решаване на спорове, създаването на обществени съвети и чрез участието на медиите.

Наред с това към трите власти под различни форми се осъществяват изследвания, анализи, оценки и се правят препоръки за промяна в политиката по отношение състоянието на социално-маргинализираните групи (включително етническите малцинства, децата без родителски грижи, затворниците, децата и младежите в риск, непълнолетните правонарушители) и се организира обучение по теми като ефективна комуникация с органите на управление, права на децата, гражданско образование, лидерство, организационното развитие, разрешаване на конфликти, постигане на консенсус. Най-често образователните инициативи са насочени към представители на местната власт и неправителствените организации, към правителствени и бизнес организации, към социални работници,

университетски преподаватели, студенти, учители и други професионално обособени общности.

В информационното общество и във времето на малката държава от гражданското общество се очаква да предложи по-гъвкави и ефективни форми на управление, където и когато държавата не може да осигури най-доброто управление. Практически участието на неправителствените организации в управлението се осъществява чрез предвидените в законите форми за осъществяване на административни услуги, за публично-частно партньорство и аутсорсинг на държавната дейност.

Неправителствените организации играят важна контролираща роля за осигуряване на правилното усвояване на средствата от ЕС. Те не само критикуват грешките и отчитат негативните въздействия, но също и предлагат добри алтернативни решения, чрез независими експертизи, повишаване на общественото съзнание, инициране на дебати и мониторинг върху работата на отговарящите за еврофондовете държавни органи.

Намесата на НПО помага за гарантиране на прозрачност и вземане на демократични решения и способства за повишаване на ефективното използване на оскъдните обществени ресурси. Участието на тези организации също води до подобряване качеството на подбраните проекти, спомага за уравнивяване на непропорционалното влияние на политическите лобита върху усвояването на фондовете и намалява потенциалните случаи на измами и корупция.

Съвсем скоро се проведе Национална конференция на българските неправителствени организации (НПО), която се организира от консултантския екип към проект ФАР „Развитие на гражданското общество”.низира от консултантския екип към проект ФАР „Развитие на гражданското общество”.

Среща се състоя на 28.05.2008 година

Конкретните цели на Схемата за безвъзмездна помощ се определят:

1. Да подкрепи участието на НПО в евроинтеграционния процес и в процеса на хармонизиране и прилагане на европейското законодателство чрез изграждане на техния капацитет за програмиране, мониторинг и оценка на проекти и програми на ЕС в различни приоритетни области.
2. Да подобри социалната интеграция на малцинствата и уязвимите групи и да повиши обществената толерантност.
3. Да засили прозрачността и противодействието на корупцията.
4. Да насърчи публично-частните партньорства за разработване на национални и местни политики и утвърждаване на независими структури на гражданското общество.

5. Да подкрепи решаването на проблемите на уязвимите групи в селските райони чрез създаване и развитие на местни граждански организации, ангажирани с местното развитие.

На събитието бяха представени резултатите от изследване за състоянието на гражданския сектор в България, подготвено от Gconsulting. Резултатите от изследването бяха оборени от НПО участниците и от социолози, които ги разкритикуваха като твърде оптимистични и неотразяващи реалното състояние на гражданския сектор в България. Според изследването 58% от НПО са били по-добре през 2007, отколкото през 2006 г., а очакванията за 2008 за 76% от НПО са оптимистични - те вярват, че това ще е по-добра за организацията им година. Ръст на финансовия им ресурс отбелязват 39% от НПО, а намаление - 20%. Годишни приходи до 20 хил. лева имат 34%, а 27% - от 20 до 100 хил. лв. Според изследването в портфолиото от дейности на активните организации силно представени са услугите - социални, обучение и квалификация, образование и изследвания. Може би преобладаваща част от анкетираните НПО са точно тези - предоставящи услуги, и те именно са в подем и в добро финансово състояние и съответно оптимисти, защото, както всички знаем, услугите са стока и съответно се заплащат. А къде е мястото на НПО, занимаващи се с решаване на обществени проблеми? Те не могат да продават услуги, защото никой не плаща за това - никой не плаща за лобиране, застъпничество, разпространение на информация, търсене и намиране на решения на проблемите. Явно е, че и малкото средства, предназначени за развитие на гражданското общество, не достигат своето предназначение. В такава ситуация съвсем реално и логично е постепенното умиране на гражданското общество в България.

Когато говорим за взаимодействието между НПО и общинска и държавна администрация не можем да не визираме два европейски документа

Европейската харта за местно самоуправление (Конвенция 122 на Съвета на Европа) от 15 октомври 1985 година

В нея се отбелязва:

«като считат, че целта на Съвета на Европа е да осъществи по-тесен съюз между своите членове, за да запази и осъществи идеалите и принципите, които са тяхно общо достояние;

като считат, че един от начините за осъществяването на тази цел е сключването на споразумения в административната област;

като считат, че органите на местното самоуправление са една от главните основи на всяко демократично устройство;

като считат, че правото на гражданите да участват в управлението на обществените дела е един от демократичните принципи, възприети от всички държави - членки на Съвета на Европа;

убедени, че това право може да бъде упражнено най-непосредствено на местно равнище;

убедени, че съществуването на органите на местното самоуправление, на които са възложени реални отговорности, позволява управление, едновременно ефективно и близко до гражданите;

като съзнават, че опазването и укрепването на местното самоуправление в различните европейски страни представляват важен принос за изграждането на една Европа, основана на принципите на демокрацията и децентрализацията на властта;

като потвърждават, че това предполага наличие на местни власти, притежаващи демократично конституирани решаващи органи разполагащи с широка автономия и правомощия, начините на тяхното упражняване и средствата, необходими за осъществяване на тяхната задача,»

се приемат начините на реализиране на местното самоуправление да са в синфрон с удовлетворяване на потребностите на хората в дадената територия, да се зачитат техните права и желания, като се отчита и правото избор и активност.

И

Европейска харта за регионално самоуправление

„ 2. Имайки предвид, че правото на гражданите да участват в управлението на обществените дела е един от демократичните принципи, които се споделят от всички държави членки на Съвета на Европа, както и че регионите спомагат за упражняването на това право;

3. Убедени, че съществуването на региони, управлявани от представители, избрани от населението и натоварени с реални отговорности може да осигури администрация, която е едновременно ефективна и се намира близо до гражданите;

4. Убедени, че принципът на субсидиарността представлява голям принос в развитието на демокрацията в Европа въз основа на еднаквата легитимност на различните нива на властта: местно, регионално, национално и европейско;

5. Имайки предвид, че настоящата Харта и Европейската харта за местно самоуправление се допълват в прилагането на принципа на субсидиарността в полза на регионалните и местни власти;

6. Съзнавайки, че регионът представлява подходящо ниво на властта за ефективно прилагане на принципа на субсидиарността, който се счита за един от основните принципи, които следва да бъдат спазвани с оглед както на европейската интеграция, така и на вътрешната организация на държавите, участващи в това движение;

7. Заявявайки, че регионализъмът не трябва да бъде постигнат за сметка на автономията на местните власти, а трябва да бъде придружен от мерки, насочени

към защитата на въпросните власти и уважавайки постиженията на Европейската харта за местно самоуправление;

8. Утвърждавайки, че признаването на регионалното самоуправление изисква лоялност към държавата, на чиято територия се намира съответният регион, с признаване на суверенитета и териториалната ѝ цялост;

9. Утвърждавайки, че признаването на регионалното самоуправление следва да бъде придружено от мерки в посока изграждане на солидарност между регионите, за да бъде постигнато балансирано развитие;

10. Имайки предвид, че регионът като важна съставна част от държавата представлява и част от разнообразието в Европа, допринася за обогатяването на нейната култура като запазва и уважава историята и традициите и води до по-голям икономически просперитет с оглед на устойчиво развитие;

11. Съзнавайки, че междурегионалното и трансграничното сътрудничество представлява ценен и незаменим принос към изграждането на обединена Европа;

12. Утвърждавайки, че при създаването на подходящи европейски институции следва да се вземе предвид наличието на региони в рамките на европейските държави при определянето и изпълнението на политиката на европейско ниво и следва да се поощряват регионите да участват в такива институции, в частност в Камарата на регионите при Конгреса на местните и регионални власти и Комисията на регионите към Европейския съюз;

13. Утвърждавайки, че тези принципи предполагат наличието на регионална власт, притежаваща демократично създадени управленски органи и притежаваща голяма автономия при изпълнението на задълженията си, в начините и средствата за изпълнението на тези задължения и ресурсите, необходими за нормалното им функциониране;

14. Имайки предвид, че въпреки огромните различия, които съществуват между правните и институционални традиции на различните европейски държави е едновременно желателно и подходящо да се разшири процесът на регионализация в рамките на европейските държави въз основа на посочените по-долу принципи;

15. Имайки предвид, че едно от средствата за постигане на тези цели е посредством споразумения в рамките на съответните им териториални структури”

Както и

принципите на Европейската харта за участието на младите хора в общинския и регионалния живот

С оглед на това да се насърчи участието на младите хора в живота на общината и/или региона, общините и регионите се задължават да прилагат следната политика в тази област:

- Политика по отношение на свободното време и социално-културната дейност (ал. 3-7).
- Политика на насърчаване на заетостта и намаляване на младежката безработица (ал. 8-11).
- Жилищна политика и политика по отношение на градската среда (ал. 12-15).
- Политика на образование и обучение, благоприятстващи младежкото участие (ал. 16-18).
- Политика на мобилност на младите хора като средство за подобряване на регионалното икономическо равновесие в Европа (ал. 19)
- Политика на социална и здравна профилактика (ал. 20-23).
- Програма за информационни центрове и информационни банки за младите хора (ал. 24).
- Политика на равни възможности (ал. 25-28).
- Специфична политика за селските райони (ал. 49).
- Специфична културна политика (ал. 30).
- Политика по отношение на околната среда (ал. 31-33).

Тези документи на европейско ниво откриват широко поле за реално участие на неправителствения сектор във формирането на политики и тяхното изпълнение на местно и регионално ниво.

Финансиране на НПО е обект на следваща дискусия, но сега следва да очертаем в рамките на съществуваща и необходима правна рамка за решение на тези въпроси

България е в най-неизгодна позиция в сравнение с останалите европейски страни по отношение на финансиране на гражданското общество, защото няма други изградени механизми за това извън публичните. Освен това финансирането от Европейския съюз е с много кратък срок.

Темата за финансирането на НПО е изключително спешна и е важно да бъдат обсъдени и създадени нови механизми. Ако сега не се предприемат действия, след няколко години гражданския сектор ще бъде изправен пред липса на финансиране. За съжаление европейските програми не са достъпни за повечето български НПО, които са малки и средни и оперират годишно с една десета от минималното финансиране от европейските програми. Идеята на дискусията е да постави началото на процес, водещ до конкретни идеи, които да бъдат реализирани на практика.

На тази среща Иво Атанасов от Комисия гражданско общество към

Народното събрание засегна проблема с финансирането от държавния бюджет единствено на някои определени НПО. Според него е необходимо е да се разработи механизъм с по-голям хоризонт – например създаване със специален закон на фонд за финансиране на НПО или създаване на частни фондове. Ася Кавръкова, програмен директор в Институт Отворено Общество: "Няма еднозначен отговор на въпроса дали финансирането за НПО е достатъчно. Не е изследвано също какво има нужда да бъде финансирано. В сектора настъпва промяна, някои от утвърдените организации вече не са толкова активни, някои прекратиха дейности, други се пренасочиха към консултантска дейност. От друга страна избуява неформална, неструктурира гражданска активност. Ако не отчетем това, ще боравим с понятия от миналото, които не са релевантни на настоящото положение.

Препоръки на базата на анализа по отношение на правната рамка са:

- унифициране на правилата и процедурите за пряко държавно финансиране в отделен законов или подзаконов акт;
- ясно регламентиране на възможностите за участие на НПО в процеса на взимане на решения;
- въвеждане на алтернативни източници за финансиране;
- приемане на закон за доброволчеството;
- въвеждане на механизъм за 1%;
- предвиждане на възможност за ЮЛНЦ да действат като лечебни заведения в закона за лечебните заведения.

Осигуряването на средства е най-голямото предизвикателство пред гражданските организации. Според изследване на РЕК за ЦИЕ от проучените над 3000 НПО в централна и източна Европа 73% определят своето финансово състояние като лошо, много лошо или нестабилно. Няма магическо решение за финансовата устойчивост на НПО. Необходим е цялостен холистичен подход и създаване на стабилна правна и финансова рамка.

Нилда Булейн, директор на Европейски център за нестопанско право, разгледа основните въпроси при държавното финансиране за НПО. Преди всичко е необходимо да се определи какво е НПО в правната система. В противен случай всякакви организации като религиозни, профсъюзни, търговски, спортни и т.н. биха могли да абсорбират финансирането, предназначено за гражданското общество. Въпреки, че намеренията на европейските фондове не са били такива при задаването на критериите, в момента повечето европейски страни са изправени пред подобен проблем. НПО оказват помощ на държавата в прилагане на държавната политика и осигуряване на обществена подкрепа за нея. Именно затова държавата е длъжна да ги подкрепя. Тя препоръчва намаляване на бюрокрацията при финансирането чрез:

- електронно подаване на проектите за финансиране;
- искане на доказателства само при сключване на договор;
- система за предварителна допустимост;
- изключения от правилото за обществени поръчки.

На конференцията беше представен успешно работещият в редица европейски страни финансов Механизъм 1% за НПО. Всеки гражданин в Унгария може да дари 1% от годишния данък върху дохода си на НПО регистрирано в обществена полза, които се приспадат от годишния данък. В Словакия този процент е 2%.

В Хърватска един от основните източници за финансиране на НПО е чрез организиране на държавни лотарии. Средствата се разпределят чрез специално създадена Национална фондация за развитие на гражданското общество. В Холандия организирането на благотворителни лотарии е също основен доход за НПО.

Различията в тези два образа показва, че съществува “дистанция“ между организациите на гражданското общество и самите граждани.

То се изразява в:

- Основни липси на информация за същността, целите и мисията на организациите на гражданското общество.
- Формирането на негативни представи и образи за НПО и техните дейци
- Липсата на ярки позитивни образи на успешни НПО
- Недостатъчни умения на НПО за работа с медиите и провеждане на ефективна медийна политика както на отделните НПО, така като корпоративна медийна политика на не правителствения сектор като цяло

Дискусията на тази конференция показва:

- Трудности при идентификацията си като работещи в НПО сектора споделят и някои от участниците. Те посочват трудности при обясняването на същността на своята работа и професия пред незапознати с нея. Липсата на ясно и еднозначно разбиране на термина “не правителствена” организация затруднява възприемането на неговата същност и мисия, а това лесно го отдалечава от активния обществен интерес.
- Вторият основен фактор, който влияе са особеностите на неговото финансиране, които го правят зависим от външното финансиране и неустойчив и труден за стратегическо управление.
- Регистрираните в страната НПО са над 22 000 Основната част от тях не са реално и ефективно действащи. Като основна причина за това разрастване на броя на организациите се осъзнава не отговорът на

реални обществени потребности, а желанието да се отговори на условията и изискванията на външното финансиране. Този факт се осъзнава както от медиите, така и от гражданите (според участниците) и пряко влияе на оценка за не правителствения сектор.

Основен отличителен белег на нестопанския сектор е създаването на организации на гражданското общество по аналог на опита от други държави. НПО се появяват в България не като естествена и осъзната потребност на гражданско общество, а като наложен отвън модел на структуриране и функциониране по външна и чужда за специфичните български условия воля. Това прави организациите и цялата структура на сектора, несвойствена и отдалечена от националните традиции и особеностите на българското общество. Поради това е необходимо, да се обсъждат тези проблеми, да се довеждат до хората и да успеят да предизвикат тяхната активност.

Сега поставяме началото на един активен диалог в нашата област по проблемите на нестопанския сектор. В хода на идентифициране на активните субекти се надяваме да постигнем и добър диалог с местните власти, което да доведе до по добро разбиране и взаимоотношения между публичен сектор и нестопански организации. Следва да се обърнем към налични традиции, да се поучим от добри чужди практики за да търсим успешно решаването на местните проблеми.